

Wyrok z dnia 20 sierpnia 2002 r.

II UKN 512/01

1. Użyty w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) termin "hektar przeliczeniowy" jest terminem technicznym, którego treść określają przepisy ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 94, poz.431 ze zm.).

2. Przy ustalaniu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników liczbę hektarów przeliczeniowych określa się bez uwzględnienia wyłączeń niektórych obszarów użytków rolnych z podstawy wymiaru podatku rolnego.

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk, Sędziowie SN: Herbert Szurgacz (sprawozdawca), Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 sierpnia 2002 r. sprawy z wniosku Władysława S. i Krystyny S. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w R. o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy i należne z tego tytułu składki, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 20 lipca 2001 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w R. decyzją z dnia 9 marca 2000 r. stwierdziła podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy Władysława S. w okresie od 23 sierpnia 1995 r. do 30 czerwca 1992 r., od 23 lipca 1997 r. do 30 sierpnia 1997 r., od 1 czerwca 1998 r. do 30 września 1999 r. i od 9 stycznia 2000 r. Z kolei decyzją z dnia 13 marca 2000 r. stwierdziła podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników Krystyny S. w okresie od 3

lutego 1995 r. do 30 kwietnia 1995 r., od 1 listopada 1995 r. do 6 listopada 1995 r., od 17 lipca 1997 r. i zobowiązała Władysława i Krystynę S. do opłacenia zaległych składek wraz z odsetkami w kwocie 8.514,70 zł. W odwołaniu od powyższej decyzji Krystyna i Władysław S. domagali się jej zmiany przez stwierdzenie, że nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresach wskazanych w decyzji i nie mają obowiązku opłacenia składek w kwocie 8.514,70 zł, gdyż posiadają gospodarstwo rolne o powierzchni 0,92 ha przeliczeniowego. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w R. wniosła o oddalenie odwołania i podniosła, że odwołujący się są współwłaścicielami gospodarstwa rolnego o powierzchni 1,87 ha fizycznych (1,12 ha przeliczeniowych) i w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji nie podlegali innemu ubezpieczeniu i nie mieli prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Wyrokiem z dnia 19 października 2000 r. Sąd Okręgowy w Rzeszowie zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że stwierdził, iż Władysław S. i Krystyna S. w spornym okresie nie podlegali obowiązkowi ubezpieczenia społecznego rolników.

Rozpoznając odwołanie Sąd ustalił, że Władysław S. i Krystyna S. otrzymali aktem notarialnym z dnia 3 lutego 1995 r. [...] gospodarstwo rolne o powierzchni 1,87 ha fizycznych. Z decyzji podatkowych wynika, że gospodarstwo to ma powierzchnię 0,92 ha przeliczeniowych i 1,12 ha socjalnych. Umową darowizny z dnia 3 lutego 1995 r. Władysław S. wydzierżawił Alicji Ś. na okres 5 lat 0,29 ha fizycznego, tj. 0,23 ha przeliczeniowego.

Zdaniem Sądu Okręgowego wnioskodawca nie posiadał gospodarstwa rolnego w wysokości powyżej 1 ha przeliczeniowego i nie spełniał warunków do objęcia go obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym rolników. Zarówno ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jak i ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym nie zna pojęcia ha socjalnego. Przepisy tych ustaw operują pojęciem ha przeliczeniowego.

W apelacji rolniczy organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną interpretację oraz niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 1, art. 7 oraz art. 16 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o u.s.r. i wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania lub o przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji celem ponownego rozpoznania.

Zdaniem skarżącego decyzja objęta nakazem podatkowym stanowi jedynie podstawę wymiaru podatku rolnego i nie uwzględnia użytków rolnych klasy V, VI i

Vlz. Natomiast dla celów ubezpieczenia społecznego przyjmuje się powierzchnię gospodarstwa wyrażoną w tzw. hektarach socjalnych. Umowa dzierżawy z dnia 3 lutego 1995 r., którą Krystyna i Władysław S. wdzierżawili część gospodarstwa o powierzchni 0,29 ha (0,23 ha przeliczeniowego) Alicji Ś. nie została zarejestrowana w ewidencji gruntów, a podatek rolny opłacał nadal odwołujący się.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 20 lipca 2001 r. oddalił apelację.

Podstawową kwestią wymagającą rozstrzygnięcia było, czy wnioskodawcy są właścicielami gospodarstwa rolnego o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego. Sąd Apelacyjny nie zgodził się z poglądem wyrażonym przez KRUS, że do ustalenia obowiązku ubezpieczenia przyjmuje się ogólną powierzchnię w hektarach przeliczeniowych (socjalnych) a nie hektary przeliczeniowe przyjęte do podatku. Zdaniem Sądu prawidłowe stanowisko w tej kwestii zajął Sąd Okręgowy stwierdzając, iż wnioskodawca jest właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni użytków rolnych poniżej 1 ha przeliczeniowego. Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników posługuje się wyłącznie pojęciem „hektary przeliczeniowe” dla ustalenia ewentualnego obowiązku podlegania ubezpieczeniu społecznemu na podstawie tej ustawy. Art. 38 pkt 2 stanowi wprost, iż przy ustalaniu podlegania ubezpieczeniu domniemywa się, że podatnik gruntu rolnego lub podatku od dochodu z działów specjalnych prowadzi działalność rolniczą w rozmiarze wynikającym z zakresu opodatkowania. Wbrew zatem odmiennym twierdzeniom organu rentowego do ustalenia obowiązku podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przyjmuje się hektary przeliczeniowe ustalane dla celów podatku rolnego, a nie hektary przeliczeniowe ustalane przez organy administracji dla celów ustalania uprawnień do świadczeń socjalnych rolników i członków ich rodzin. Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił, że Władysław S. i Krystyna S. nie podlegali ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy, skoro nie są właścicielami gospodarstwa obejmującego obszar użytków rolnych o powierzchni przenoszącej 1 ha przeliczeniowy.

Kasacja rolniczego organu rentowego została oparta na podstawie naruszenia art. 7 ust. 1 pkt 1 i art. 16 ust. 1 pkt 1 oraz art. 38 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) oraz naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 467 k.p.c. Kasacja zawiera wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania względnie jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do po-

nownego rozpoznania. Jako okoliczność uzasadniająca rozpoznanie kasacji skarżący wskazał na potrzebę wykładni przepisów prawa materialnego powołanych w podstawie kasacji, które budzą poważne wątpliwości i są przyczyną rozbieżności w orzecznictwie Sądów Okręgowych i Sądów Apelacyjnych, co wynika z informacji uzyskanych przez organ rentowy. Zdaniem skarżącego przy ustalaniu powierzchni gospodarstwa rolnego dla celów objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników, należy kierować się treścią przepisów art. 7 i 16 ustawy u.s.r., które nie przewidują żadnych wyłączeń obszarowych. Sąd Apelacyjny przyjmując powierzchnię gospodarstwa rolnego 0.92 ha przeliczeniowego zaakceptował uprzednie wyłączenia z ogólnej powierzchni dla celów podatku rolnego. Sama decyzja wymiarowa łącznego zobowiązania pieniężnego nie może być podstawą dla ustalania objęcia ubezpieczeniem, niezbędne są dalsze informacje od organu prowadzącego ewidencję gruntów i budynków.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota sporu sprowadza się do odpowiedzi na pytanie, jak należy rozumieć użyte w ustawie u.s.r. pojęcie hektarów przeliczeniowych. Od wielkości posiadanych przez rolnika hektarów przeliczeniowych zależy objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników. Ubezpieczenie to ma charakter ubezpieczenia obowiązkowego, w którym obowiązek uiszczenia składek powstaje automatycznie, z mocy samego prawa w rezultacie zaistnienia warunków objęcia ubezpieczeniem. Zgodnie z art. 7 ust. 1 ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny. Te same przesłanki powodują objęcie ubezpieczeniem emerytalno-rentowym (art. 16 ust. 1).

Ustawa u.s.r. zawiera słownik, obejmujący niektóre używane w niej terminy, który stanowi ich definicję legalną. Nie zawiera on występującego w ustawie pojęcia „ha przeliczeniowego”. Termin ten nie jest jednak pojęciem z zakresu języka potocznego, lecz ma charakter terminu technicznego, którego treść została określona w ustawie z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r., Nr 94, poz. 431 ze zm.). Wprawdzie ustawa u.s.r. nie odsyła wprost do ustawy o podatku rolnym, jednak na merytoryczny związek między tą ustawą a ustawą o podatku rolnym w zakresie podlegania ubezpieczeniu, wskazuje przepis art. 38 ustawy u.s.r.

Zgodnie z tym przepisem przy ustalaniu podlegania ubezpieczeniu domniemywa się, że podatnik podatku rolnego lub podatku od dochodu z działów specjalnych prowadzi działalność rolniczą w rozmiarze wynikającym z rozmiaru opodatkowania (pkt 2), a jeżeli własność lub dzierżawa gruntów, o których mowa w pkt 1, przysługuje kilku osobom lub jeżeli obowiązek podatkowy, o którym mowa w pkt 2, ciąży na kilku osobach - każda z tych osób uczestniczy w prowadzeniu działalności rolniczej.

Według art. 4 ust. 2 ustawy o podatku rolnym liczbę hektarów przeliczeniowych ustala się na podstawie powierzchni, rodzajów i klas użytków rolnych wynikających z ewidencji gruntów oraz zaliczenia do okręgu podatkowego. Stosownie do ust. 3 tego przepisu przeliczeniu na hektary przeliczeniowe podlegają grunty pod zabudowaniami, w tym również pod obiektami służącymi do prowadzenia działów specjalnych produkcji rolnej w gospodarstwie rolnym. Ustawa określa liczbę okręgów podatkowych, przeliczniki powierzchni użytków rolnych oraz zasady przeliczania na hektary przeliczeniowe niektórych rodzajów użytków rolnych.

Ustalona w sposób określony w ustawie liczba hektarów przeliczeniowych nie zawsze jest tożsama z liczbą hektarów przeliczeniowych stanowiących podstawę opodatkowania, ponieważ ustawa przewiduje zwolnienia od podatku rolnego niektórych użytków rolnych (art. 12 ustawy). W świetle przepisów ustawy u.s.r. nie ma podstaw do tego by, przy ustalaniu podlegania ubezpieczeniu, liczbę hektarów przeliczeniowych ustalać z uwzględnieniem wyłączeń niektórych obszarów użytków rolnych z podstawy opodatkowania, dokonaną dla celów wymiaru podatku rolnego.

Kasacja trafnie wskazuje, że decyzja o wymiarze podatku rolnego, w związku z użytym w niej nieznanym ustawie o podatku rolnym określeniem „hektary socjalne”, obok pojęcia „hektary przeliczeniowe” i przyporządkowanie tym pojęciom różnych wielkości, nie pozwala na ustalenie wielkości hektarów przeliczeniowych, ustalanych zgodnie z zasadami art. 4 ustawy o podatku rolnym, warunkujących objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników. Uzasadnia to uchylene zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania (art. 393¹³ k.p.c.).

=====